

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslano knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega
Tovariša“ izide dne 14. dec. 1917.

Moritur vos salutant!

V zadnji številki svojega lista smo povedali, kako velika sila vlada na nekaterih ljudskih šolah zaradi pomanjkanja kuriva. Otroci in učitelji prezebajo. Kaj pa šele bo, ko pritisne pravi mraz, ki se obeta letos v posebno izdatni meri! Kdo prevzemi odgovornost za zdravje otrok, ako se že na učiteljstvo nihče ne ozira? Ako se učitelja loti pljučnica ali kakva druga bolezen — naj ga jaše vrag, saj nazadnje za drugega ni, nego da ga vržejo v jamo pri Sv. Križu! Ampak druga je z otroki! Ti niso last onih zanikar-nežev, ki tirajo sedaj mladino v ledenice, ampak otroci so last staršev. Starši imajo do svojih otrok pravice in dolžnosti. Regulator enih in drugih je skrb in ljubezen, ki je ne more pojmiti in občutiti oni, kdor sam nima svojih lastnih otrok. In, žal, sedaj imajo ravno taki ljudje usodo zdravja otrok v rokah, in te bodo morali starši delati odgovorne, ako plane nesreča v njihove rodovine! Ako v mrazu in mokroti ne pošiljajo otrok v šolo in cerkev, jim preti kazen; ako jih pošiljajo, jim žuga še hujske, neodvratno zlo — bolezen in smrt! Izhoda ni nobenega!

A najzlastostneje je, da so s to kruto malomarnostjo nadzorstvenih organov prizadeti predvsem ubožnejši sloji. Nesrečni ti otroci nimajo sedaj nikjer pod božjim solncem prostorčka, kjer bi si pogreli prezebla svoja telesa! Bosi so, raztrgani in lačni. Doma se sirotek privije k očetu, k materi. Ta diha v premrlo otrokovo nožico in ročico sapo svojih pljuč, odene trpeče dete v svojo suknjo, ga zavije v svoj robec, odene s svojo odejo, da ga premoti, ogreje, uspava. Od svojih ust si odtrga kos kruha, da ga da lačnemu otroku. A v šoli — ledenici — mučilnici?! Enako prezebajočega gleda otrok pred seboj učitelja, ki ne more pomagati ni njemu — ni sebi! Nad obema visi tisto

trdo, brezdušno povelje brezsrčnih ljudi: **Moraš, četudi ne moreš! Trpe nedolžni, ker tako hočejo krivičniki!**

Vnebovpijoča slika in prilika škandaloznih razmer našega kulturnega veka!

In ta slika in prilika je toliko bolj kričeča, ker se bogati svet nemoteno zabava poleg mile volje v razsvetljenih in zakurjenih sobanah. Ničvredni kinematografi, neslane burke, pohotnost zbujujoče pevke in plesalke itd. plavajo v luči in toploti, polnijo žepce podjetnikom; nesrečni, ubožni svet umira ob pomanjkanju. **Skandal prve vrste, da se mora človeku razliti žolč ob sramu in gnevu!** Kateremu psu je dana taka eksistenca? Temu psu je danes ime — človek!

In ta strašna šiba nekulturnih in nesocialnih razmer tepe danes ves ubogi, trpeči rod od severa do juga, od vzhoda do zahoda! Vihte to šibo tisti, ki imajo vsega dosti; udarci padajo na tiste, ki imajo vsega premalo! Naši možje, sinovi in bratje ginejo po bojiščih, umirajo po bolnicah, a njihovi deci spletajo ogabne razmere doma vrv okrog požiljenih vratov! Smrt tukaj in tam — edino plačilo, ki mu ne uide trpeči človek!

Brali smo te dni v »Slovenskem Narodu« notico, ki kaže na te nekulturne razmere po naših šolah ter končno pozivlja učiteljstvo, naj ono kaj stori proti takemu trpinčenju otrok.

Prepozno prihajaš, prijatelj neznanec! To je naše učiteljstvo že storilo, in sicer takrat, ko je bil še čas, da bi šolam preskrbeli luči in kuriva. To se je zgodilo na seji upravnega odbora naše Zaveze dne 10. septembra letos, ko je bil razgovor o predlogu, naj v zimskih mesecih ne prekinejo pouka, kakor ga namertvajo z utemeljevanjem, da bo primanjkovalo kuriva in razsvetljave, da se torej zaradi teh kalamitet šolski pouk ne more vršiti.

Na dotični seji je bilo rečeno: »Z ozirom na škodo, ki preti šoli in šolski mladini, se čutimo poklicane, da pravočasno pokažemo na kvarnost take namerne. V zimskih mesecih je pouk najuspešnejši in se glede plodonosnosti in vzgojnih ter učnih uspehov niti primerjati ne more s poukom v gorkejšem letnem ča-

su. O tem vprašanju so mnenja vseh šolnikov edina in soglasna.«

In dalje smo tedaj govorili ob pravem času tako: »Splošni koristi, pouku in vzgoji šolske mladine ter staršem te mladine bo tisočkrat bolj ustrezno, ako prenehajo s svojimi priredbami kinematografi, varieteti, šantani, manjvredna gledališča ter druge slične razveseljevalnice brez vsake umetniške in moralne vrednosti, da na ta način prihranimo kurivo in svečavo ter omogočimo redno zimsko delovanje šole. Posebne važnosti je to za mestno šolsko mladino, zlasti ono ubožnejših slojev, ki sami trpe doma mraz in temo; torej naj bo dana vsaj tej sirotini mladini blažena prilika, da si ogreje telesa in se napije luči v udobni zakurjeni in lepo razsvetljeni, vabljivi in prijazni učilnici.«

Rekli smo: »Kdor se hoče zabavati v zimskem času, naj se zabava, a na škodo vzgoje in pouka šolske mladine se ne sme! — Da se tudi na škodo njenega zdravja ne sme, je umljivo samo ob sebi!«

In naposled: »Prekijanje pouka v zimskem času pa bi bilo kvarno posebno tudi za kmetiško šolsko mladino, ki mora v pomladnem, poletnem in jesenskem času ob sedanjem pomanjkanju poljskih delavcev prevečkrat izostajati od šolskega pouka, ker mora pomagati doma, na polju in pri živini.«

Iz teh razlogov je bilo imenovanega dne sklenjeno, posredovati na naučnem ministrstvu in na vseh železnih šolskih svetih Zavezinega delokroga v ta namen, da ne uvedejo zimskih počitnic, ampak da se pouk v zimskih mesecih redno in nemoteno vrši.

Vsem šolskim oblastim je poslalo vodstvo Zaveze spomenico, v kateri je utemeljilo odborov sklep v navedenem smislu.

To smo mi storili v korist šole in v korist šolske mladine že pred tremi meseci, ko bi bilo še mogoče poskrbeti, da ne pridejo take neprilike, kakršne sedaj zavirajo rednost in nemotnost delovanja šole in vrhutega še ogrožajo zdravje mladine! A vsa naša javnost in vse naše časopisje — kaj sta storili? Nič! Niti s prstom ni ganil nihče, niti besedice ni

črnil noben časopis razen našega, namesto da bi vsi ti javni faktorji povzdignili svoj glas v blagor naših otrok, ko je bil še čas za to! **Saj mora biti zdravje naše mladine naša skupna skrb** — in to toliko bolj sedaj, ko nam fronta požira naš moški svet, a našo mladino naj dušno in telesno uničuje doma veseljaštvo, brezsrčnost in brezbržnost javnosti! Ali nam naj po vojni ostanejo zgolj grobovi, pohabljeni in bolniki?

Ako hoče kdo zabavljati čez učiteljstvo in mu kakorkoli škodovati moralno ali materialno, mu brž odpro vsa vrata in okna, da lahko služi temu namenu. V obratnem primeru pa si maše ušesa, oči in usta, da ne čujejo obupnih klincev splošne bede, ne vidijo strašnega gorja in ne govore nobene besede v ublaženje krutih razmer in v zadoščenje onečaščenega človečanstva! In ravno mladina, ki jo imenujemo svojo nado, mora biti žrtev te obče letargije!

LISTEK

Iz umetniškega sveta.

Koncert »Glasbene Matice«

Prvi sezonski koncert »Glasbene Matice« je vzbudil splošno pozornost. Da so vse Matične priredbe priljubljene, je umevno, ker nam podajajo glasbeno umetnost v visoki meri in nam zlasti v današnjih časih nudijo užitek ter nas idealno dvigajo iz vsakdanjosti. Nedeljski koncert je pa gotovo dosegel med vsemi, kar jih je Matica tekom vojne priredila uspeh, kakršnega se tudi prirediteljica sama ni nadejala. Že sam vzpored — četudi nekoliko predolg, vendar pa skrbno in izbrano sestavljen — je imel veliko privlačno moč. Matica nam je predstavila poleg zbora kar tri solistinje.

Odč. Cirila Medvedova, koncertna in operna pevka iz Gorice je topot nastopila drugič pred ljublj. občinstvom. Name je napravila neprimerno lepši vtis kot zadnjelj v deželni gledališču. Nastopila je domače, prikupljivo in si je že s tem pridobila simpatije poslušalcev. Pela je par

opernih arij, ki me niso posebej zanimale in nekaj slovenskih pesmic. Spominjam se, da se je Medvedovi sprev iz opere Mignon posrečil in da sta zlasti Pavčičeva kratka in izredno ljubka »Pesem« s karakterističnim zgolenjem pičke v nežni klavirski spremljavi ter še bolj znana Ipavčeva »Ciganka Marija« našli v solistinji vrlo interpretinjo. Odč. Medvedova ima mehko pobarvan, v nižini in srednji legi lepo doneč glas, ki je v višini šibek, ne prodre in se ne da pevki razviti tako, kot bi sama rada in kot bi jo rado slišalo občinstvo. Kar mi pa pri Medvedovi jako imponira je brezhibna, različna izgovorjava besedila in jako čuvstveno prednašanje. Na umetniški poti ji želimo mnogo sreče!

Odč. Delica Bučar, rojena Ljubljanka se nam je prezentirala kot pianistinja. Napram klavirskim točkam so ljudje brez potrebe skrajno mrzli, v tem slučaju pa so bili lahko po pravici. Dobra tehnika, trenirane roke in figi podobna kita na glavi meni se ne sežejo v srce! Pa tudi drugim niso. — Vse drugače je pa prednašanje gdčne. Dane Koblerjeve, naše priznane pianistke. Ni sodelovala kot solistka marveč kot spremljevalka, toda ves čas sem čutil, da sedi pri klavirju človek z umetniško du-

šo. Decentno in diskretno je spremljala gdč. Medvedovo, še mnogo lepše ženski zbor v Lajovčevih pesmih.

No sedaj smo pa tam! Koliko zabavljanja so morali preslišati ti duševni otroci našega mojstra! In vendar vse po krivici! Če se ne motim, so se rodili še začasa skladateljevega bivanja na Dunaju, ker so uglasbeni na nemške oziroma ruske tekste, poslovenjene po Oton Župančiču. Že precej časa jih je g. ravnatelj Hubad želel spraviti na oder in v nedeljo smo jih poslušali. Naše občinstvo je žal še danes tako malo muzikalno naobraženo, da je ostalo ob izvajanju teh Lajovčevih biserov hladno, skoro mrzlo. Ne čudim se temu. Pravtako se je godilo pred leti prvim Lajovčevim samospetvom, ki jim danes dostojno izvajanim navdušeno ploska. Omenjam le »Serenado« in »Pesem o tkalcu«, dve slovenski samospeski točki, skladbi par exelence, ki se z njima lahko pokažemo pred vsakim forum. In tako upajmo, pride enkrat tudi čas, ko bodo Lajovčevi dvo- in troglasni ženski zbori, ki jih diči sveža invencija, topli in čuvstvena melodika, nad vse pa razkošna moderna harmonika v popolnoma samostojni, originalni klavirski spremljavi — našli zasluženo umevanje in priznanje. Kako globok muzikalen zanos pre-

veva zlasti »Pesem primorke«, kako iskreno občutena je pesem »Nepovem vam zakaj!« Škoda le, da še ženski zbor »Glasbene Matice« — štel je okoli 100 pevk — ni mogel docela poglobiti v te skladbe, ki zahtevajo v resnici izšolan in predvsem izbran pevski material. Morda je bilo premalo časa za nastudiranje, ki je gotovo dalo zaslužnemu g. ravnatelju Hubadu mnogo več truda kot vsi ostali zbori. Kljub temu so bile Lajovčeve pesmi vsaj zame najlepša točka celega koncerta.

Občinstvo je pa seveda začelo uživati šele pri moških in mešanih zborih.

Nastopi moški zbor in zapoje izrazito, eksaktno in z uprav fantovsko vervo Adamičevega »Vasovalca«, ki poslušalce naravnost podžge. Navdušeno ploskanje, ki ne neha prej, dokler zbor skladbe ne ponovi. Sledi dr. Schwabov »Večer na morju«, večerne ubranosti polna skladba. Kar kriči po finem prednašanju, po iskanju dinamiških lepot, nians. Moški zbor jo krasno prednaša in si zasluži viharno odobravanje.

Šele sedaj sem se zbudil iz začudenja. V četrtem letu svetovne vojne, v času ko vsakogar tarejo najrazličnejše skrbi, obiskujejo prej nam nepojmljive nadloge, stoji na pevskem odru moški zbor »Glas-

